

Språkutvikling hos tause barn

Hvilke forhold anser en spesialpedagog og en pedagogisk leder som vesentlig for å støtte språkutvikling hos tause barn?

Karianne Holden

(kandidatnummer: 726)

Bacheloroppgave

(BHBAC3970)

Trondheim, april 2021

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanningen og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING.....	3
1.2 OPPGAVENS OPPBYGNING OG STRUKTUR	4
2. TEORI	4
2.1 VALG AV LITTERATUR.....	4
2.2 SPRÅKUTVIKLING.....	5
2.3 SELEKTIV MUTISME.....	7
2.4 OMSORGSRELASJONER	9
2.5 TRYGGHET OG TILKNYTNING	10
3. METODE.....	11
3.1 VALG AV METODE	12
3.2 PLANLEGGING AV DATAINNSAMLING.....	13
3.3 INFORMASJON OG VALG AV INFORMANTER	13
3.4 GJENNOMFØRING	14
3.5 STYRKER OG BEGRENSNINGER I EGEN STUDIE.....	14
3.5.1 <i>Reliabilitet</i>	15
3.5.2 <i>Validitet</i>	15
3.6 ANALYSEARBEID	16
4. PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING	17
4.1 Å SKAPE TRYGGHET	17
4.2 TA TAK I BARNAS INTERESSER	19
4.3 ARBEID I SMÅ GRUPPER.....	20
4.4 TIDLIG INNSATS OG KARTLEGGING	22
5. OPPSUMMERING OG AVSLUTNING.....	24
6. REFERANSELISTE	26
7. VEDLEGG.....	28
7.1 INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING	28
7.2 INTERVJUGUIDE.....	31

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Til bacheloroppgaven har jeg valgt temaet språkutviklingen hos tause barn og hvordan dette blir støttet i barnehagen. Jeg valgte å ta for meg temaet med utgangspunkt i en spesialpedagog og en pedagogisk leders syn. Jeg valgte dette temaet da jeg selv har erfart under praksisperioder ved Dronning Mauds Minne Høgskole at det er en del tause barn i norske barnehager. Jeg synes det har vært spennende å observere disse barna gjennom hele utdanningen. Dette da man ikke alltid legger så mye merke til de, da de i mange situasjoner ikke sier så mye eller gjør så mye ut av seg. Med utgangspunkt i dette stiller jeg meg en del spørsmål om språkutviklingen hos disse barna, og hvordan den blir støttet. Jeg lurer også på om det arbeides annerledes med disse barna, slik at også de utvikler seg med tanke på barnets språkutvikling.

Rammeplanen sier «Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling» (2017, s.19). Dette gir tydelige føringer til hva som skal gjøres og hvordan de i barnehagen skal arbeide for å ivareta retningslinjene i rammeplanen. Høigård sier at alle barn har rett på en god språkutvikling. Det å lære seg språk er det viktigste som skjer i barnets liv. Man kommer inn i et fellesskap, og får skapt seg en tilhørighet og identitet med å lære seg språk (Høigård, 2013, s.17). Men hvordan blir de tause barnas språkutvikling støttet i barnehagen?

Rammeplanen sier «Barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, herunder tegnspråk» (2017, s.19). For å få et bredere syn på dette temaet valgte jeg å intervju en spesialpedagog og en pedagogisk leder i to ulike barnehager. Dette gjorde jeg fordi en spesialpedagog og en pedagogisk leder i samme barnehage arbeider med disse barna sammen, og vil derfor ha flere like svar i og med at de mest sannsynlig vil ha samme grunnlag for dette barnet. Ved at jeg intervjuet i to ulike barnehager ville jeg få flere syn på prosjektet, og mer informasjon og data jeg kunne analysere og drøfte i ettertid.

Med utgangspunkt for denne interessen kom jeg frem til denne problemstillingen for bacheloroppgaven min:

«Hvilke forhold anser en spesialpedagog og en pedagogisk leder som vesentlig for å støtte språkutviklingen hos tause barn?»

1.2 Oppgavens oppbygning og struktur

Oppgaven er strukturert i fem deler: innledning, et teorikapittel, et metodekapittel, et kapittel hvor funn presenteres før de videre drøftes og en avslutning. Teorikapittelet, metodekapittelet, funn og drøftingskapittelet er det også strukturert i underkapitler. I neste del av oppgaven kommer teorikapittelet. Her presenteres teori som er med på å belyse valg av tema og problemstilling. I metodekapitlet vil jeg presentere valget mitt av metode og innsamlingsstrategi. Det vil også bli presentert planleggingen av datainnsamlingen, valg av informanter, beskrivelse av gjennomføringen, styrker og begrensinger i egen studie og analysearbeid. Deretter vil funnene bli presentert, før de videre blir drøftet opp mot teorikapittelet fra første del av oppgaven, samt problemstillingen. Avslutningsvis vil jeg foreta en avslutning og oppsummering av oppgaven.

2. Teori

I dette kapitlet kommer jeg til å presentere litteraturen jeg har valgt for forskningsprosjektet mitt. Litteraturen er relevant pensum for barnehagelærerutdanningen, og den er selvvalgt ut ifra hva prosjektet mitt omhandler. Dette er teori jeg har valgt ut for hva jeg tror kan være med på å besvare problemstillingen min. I denne delen legges også rammeplan for barnehagen (2017) fram som relevant. Den er relevant som bakgrunn for å kunne gjennomføre denne oppgaven. Jeg valgte å gjennomføre denne delen før jeg gjennomførte intervjuet med informantene. Dette ble gjort fordi jeg ville sette meg mer inn i teori jeg mener er relevant for prosjektet mitt og ut ifra intervjuguiden min.

2.1 Valg av litteratur

Jeg har tatt for meg språkutvikling, selektiv mutisme, omsorgsrelasjoner og trygghet og tilknytning som jeg mener er relevante fagbegrep i denne oppgaven. Pensum som jeg har brukt mest er *Barns språkutvikling: muntlig og skriftlig* av Anne Høigård, *Når barnet unngår å snakke: selektiv mutisme i barnehagen og skole* av Heidi Omdal, *Omsorg i barnehagen* av Kristin Rydjord Tholin og *Se barnet innenfra* av Ida Brandtzæg, Stig Torsteinsson og Guro Øiestad.

2.2 Språkutvikling

Noe av det viktigste som skjer i livet hos barn er å lære seg språk. Ved å lære seg språk kommer man inn i et fellesskap, og språket er også med på å få mennesker til å føle at de har en tilhørighet og det å skape en identitet hos barnet. For utviklingen av det emosjonelle, intellektuelle og sosiale er språket avgjørende for barnet, og gjennom språket barnet lærer seg kan det være med på å hjelpe barnet med å forstå verden. Gjennom samtaler og lytting vil barnets språk og personlighet utvikles, og det er derfor viktig at barnet kan å delta i de to grunnleggende kommunikasjonsformene for mennesket. Disse to grunnleggende kommunikasjonsformene er samtale og fortelling. Gjennom samtale ser vi samtalepartneren og vi får et samspill sammen med et annet menneske hvor vi blir oss selv i møte med partneren. Gjennom fortelling lytter vi, og barnet vil få innsikt og en sammenheng i hva som fortelles (Høigård, 2013, s.17).

Gjennom samspill med andre tilegner barn seg språk. I det tidlige samspillet legges grunnlaget for språkutviklingen hos barnet, og dette samspillet skjer gjerne mellom omsorgspersonene og spedbarnet. Et slikt tidlig samspill skjer gjerne når barnet er spedbarn da barn trenger kommunikasjon og kontakt fra starten av livet (Høigård, 2013, s.17). Gode måter å starte et samspill tidligst mulig for barn er under stell. På stallebordet får barn og omsorgspersonen en-til-en kontakt hvor man kan prate til barnet, få øyekontakt og bruke kroppsspråket sitt på en god måte for å skape et grunnlag for språkutviklingen.

«I følge Säljö (2001) er språklæring et resultat av deltakelse i sosiale fellesskap, og innenfor sosiokulturelle perspektiv på språklæring forstås dialogspill mellom mennesker som avgjørende for at barns språk skal utvikles og læres» (Semundseth, 2018, s.20). For å få til en god språkutvikling hos barn, er det viktig at det er tilrettelagt for et godt språkmiljø i barnehagen. De ansatte spiller en viktig rolle inn i språkutviklingen hos barn, om hvordan de inviterer inn til deltagelse og samtale med hverandre. I barnehagen finnes det mange emner man kan ha en dialog om, og det er ingen stopper for fantasien. Her kan de fysiske rammene i barnehagen være til hjelp. Hvordan de ansatte har organisert avdelingen, lekene som finnes der og uteområdet. Alt dette er noe som kan invitere inn til lek, men som også kan invitere inn til samtale med barna (Semundseth, 2018, s.20-21). Hverdagsamtaler og hverdagsaktiviteter vil være med på å utvikle språket til barna. Under måltid eller påkledning har man mulighet til å kunne ta seg tid til å skape en dialog med barna, og her er det viktig at man prioriterer å prate med barnet og ikke de andre voksne som er rundt seg (Fodstad & Munch, 2018). For å

få barn til å bruke språket sitt aktivt er det viktig at de voksne stiller dem spørsmål. «Både Wells og Aurus (2006) og Gjems (2011) hevder at det er viktig å stille barn spørsmål som oppfordrer dem til å svare, fortelle og forklare, fordi det bidrar til å styrke barnas språk» (Semundseth, 2018, s.21). Når man stiller barna spørsmål er det viktig å stille spørsmål som kan utfordre språket deres. Forskning viser til at barnehagelærere stiller oftest ja/nei-spørsmål til barn, og de stiller også spørsmål som de allerede vet svaret på. Dette er ikke noe som vil utfordre og utvikle språket til barna. Det er derfor viktig å stille de åpne spørsmål slik at barnet selv kan prøve å forklare og fortelle, både til de voksne og de andre rundt seg (Semundseth, 2018, s.21). Dette er også noe som er aldersbetinget, da man ikke kan forvente at en ettåring kan fortelle og svare med mange ytringer. Her kan man la barna bruke kroppsspråket sitt eller en bok på å formidle sine ytringer. Av et eldre barn kan man forvente litt mer. Ved at barnet peker på eventuelle bilder kan bety at den vil at formidleren skal utdype mer av hva som foregår. Det kan også hjelpe den voksne med å forstå hva barnet vil eller føler/tenker. Noe som også fungerer for et utviklende språkmiljø er repetisjon. Om det er noe barnet interesserer seg i vil barnet like repetisjon av det. Når man bruker repetisjon vil man se at barnet kan oppdage noe nytt ved det som interesserer en, og inviterer formidleren til å utforske mer (Fodstad & Munch, 2018). Alt i alt er også dette individuelt da alle barn er ulike, og kan trenge ulike læringssituasjoner for å utvikle språket sitt.

Noen aktiviteter som kan fremme barns språkutvikling i følge Høigård er god samtale, musiske aktiviteter, samvær omkring tekst og allsidig lek. Hvis vi ser ut fra den ene aktiviteten Høigård snakker om som er musiske aktiviteter, sier hun at sang og musikk er en fin aktivitet for et sosialt møte hos barn. Det er viktig at barnehagelæreren legger til rette for slike aktiviteter da det er med på å utvikle språket deres. Dette fordi barn kan bruke sang og musikk for å kommunisere i lek. Man trenger ikke å ha kommet langt i språkutviklingen for å delta i lek med musikk. Dette er en aktivitet hvor alle barn kan være på samme nivå, utforske og prøve seg frem på egne premisser. Ved å bruke en slik type aktivitet vil dette kunne være med på at barna prøver ut og utfolder seg i møter med språk, og ikke minst en mulighet til utvikling av språket sitt (Høigård, 2013, s.232-233).

Ikke alle barn oppnår den språkutviklingen som er ønsket for dem. Dette kan være på grunn av språk og talevansker som blir vedvarende, eller en forsinket utvikling. Språk- og talevansker kan komme på grunn av ulike diagnoser som syndromer og funksjonsnedsettelse, og blir i dette tilfelle kalt sekundære vansker. Kommer det opp språk- og talevansker uten

noen form for årsak kalles det spesifikke språkvansker. Hos ca. fem til syv prosent av alle barn forekommer det spesifikke språkvansker. Høigård sier at de fleste som får spesifikke språkvansker er gutter, og at det er hele tre ganger så mange gutter som jenter som får denne typen språkvansker (Høigård, 2013, s.219). For å kunne finne ut mer om barnets språk, og om det har en språkvanske kan man bruke kartlegging. Kartlegging er noe mange barnehager bruker, og det kan være et verktøy for å finne ut hvordan barnet ligger an i språkutviklingen sin. Det å bruke kartleggingsverktøy kan være med på å skape tillit mellom barnehagen og foreldrene. Det kan være en fin mulighet å bli enig i hva som skal gjøres, og man kan lage seg felles mål for barnet (Fodstad, 2018, s.155).

2.3 Selektiv mutisme

Selektiv mutisme er når barnet konsekvent unngår å snakke i ulike situasjoner eller til bestemte personer. Det kan være at barnet snakker i hjemmet sammen med foreldre eller søsken, men at det ikke snakker i for eksempel barnehagen eller andre sosiale situasjoner (Omdal, 2016, s.60). Barn med selektiv mutisme bruker gjerne non-verbal kommunikasjon i stedet for å prate. Dette vil si at barnet bruker mimikk og gester i stedet for å bruke ord, men det kan også være at den dytter og bruker kroppen fysisk for å vise hva den mener og føler. Det er ikke alle barn som bruker mimikk og gester, da det også er noen barn med selektiv mutisme som ikke bruker kroppsspråket sitt i det hele tatt. Dette er noe som vil gjøre det vanskelig for omsorgspersonene rundt barnet for å forstå hva barnet mener og vil (Omdal, 2016, s.60). Barn med selektiv mutisme kan også føle seg trygge på noen venner i barnehagen på samme måte som de kan gjøre med foreldrene sine og eventuelt søsken. Hvis barnet føler seg trygg og prater med en venn i barnehagen kan dette medføre at barnet med selektiv mutisme hvisker til det barnet det er trygg på, slik at det andre barnet kan videreformidle til de voksne i barnehagen hva barnet som er taust sier (Omdal, 2016, s.15).

Forskere vet fortsatt lite om selektiv mutisme og hva det kommer av, derfor er det utfordrende for ulike hjelpeapparat å sette inn tiltak da det er varierende fra person til person om hvorfor barnet er taust. Selektiv mutisme kan være forårsaket av ulike årsaker og det at det kan være vanskelig å sette inn hjelpeapparat kommer av at alle barn har ulike behov og historier bak seg. Rammeplanen for barnehagen sier «Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling.» (2017, s.19). Det viktigste når man arbeider med barn er det at gjøres til barnets beste. Derfor er det viktig at de som

arbeider med denne type barn på best mulig vis legger til rette slik at det kan fremme læring og utvikling hos barnet på best mulig måte (Omdal, 2016, s.15). Som tidligere nevnt kan det være vanskelig å sette inn et hjelpeapparat da barn har ulike behov og ulik bakgrunn. Det kan være flere årsaker til at barn er tause, og denne tausheten kan disse barna oppfatte som en beskyttelse mot seg selv slik at barnet ikke opplever at den mister seg selv til andre.

Tausheten kan også være et forsvar slik at barnet ikke blir vurdert eller kritisert av andre rundt seg, eller at den skal føle på skuffelse overfor andre mennesker (Omdal, 2016, s.46). I situasjoner hvor selektiv mutisme oppstår er det derfor viktig med tidlig innsats. Jo tidligere man setter inn tiltak, jo bedre kan det være for barnets utvikling. Blir det ikke satt inn tiltak tidlig nok kan barnet miste måneder og år av viktig læring og utvikling. Det er derfor viktig at de som er rundt barnet klarer å ivareta barnets behov i miljøet, slik at barnet kan klare å bryte ut av tausheten (Omdal, 2016, s.42).

For å kunne tilrettelegge best mulig for tause barn er det viktig med ressurser. Ressurser er til for å kunne styrke bemanningen i barnehagen slik at man kan hjelpe de barna som trenger ekstra behov. Siden det kan være vanskelig å sette inn tiltak hos barn som er tause med tanke på årsaken til at det er taust, er det likevel viktig å stole på seg selv og sin magefølelse. En barnehageansatt merker på magefølelsen sin om man vil følge litt ekstra med på det enkelte barnet. Får man en dårlig magefølelse kan man føle at noe er som det ikke burde være. Dette er en følelse som kan oppleves vanskelig å forklare, men om man føler på det kan det være lurt å høre med de andre i barnehagen om de har kjent på den samme følelsen. Det er viktig å ikke ta raske konklusjoner ved at det er noe galt hos barnet, men heller følge litt ekstra med på barnet og foreldrene. Dette for å prøve å finne årsaken til at man kjenner på den magefølelsen. Det er viktig å sette inn tiltak om det er noe som viser seg å være galt, eller forhøre seg med andre instanser. Dette kan være fint for å kunne lufte tankene sine, og eventuelt finne ut hva som kan gjøres (Emilsen, 2020, s.77).

Årsaken til at noen barn får selektiv mutisme er noe som det fremdeles forskes på. Forskere har også begynt å se en overlapping mellom selektiv mutisme og sosial angstlidelse hos barn, og de fleste ser på selektiv mutisme som et symptom til denne lidelsen (Omdal, 2016, s.66). Overlappingen mellom disse to kommer av egenskapene disse barna har med tanke på sosial tilbakeholdenhet og en karakter som kan minne om sosial angst hos barna med selektiv mutisme. Med tanke på små barn er det ikke mange studier som har sammenlignet selektiv mutisme og sosial angst enda, men de mener de kan se en overlapping mellom dem likevel

etter ulike observasjoner (Milic, Carl & Rapee, 2020, s.1). I forskningen har det kommet frem blandende resultater etter observasjoner som har blitt gjennomført. Likevel er det noen av observatørene som mener at angst hos barn med selektiv mutisme har større alvorlighetsgrad enn barn med sosial angstlidelse. Dette på grunn av den store forskjellen på taleevnen til barna med selektiv mutisme og barna med sosial angstlidelse (Milic et al., 2020, s.2). Omdal selv skriver at de barna hun har observert ikke minner om barn med sosial angst da de ikke går under alle stadiene til dette. Hun syntes barna hun hadde observert klarte å samspille med andre barn gjennom kroppsspråk, og at de tok initiativ til lek og aktiviteter i barnehagen (Omdal, 2016, s. 67). Her kan vi se at barna med selektiv mutisme er forskjellige, og som sagt kan de være tause av ulike grunner da alle barn har en egen historie.

2.4 Omsorgsrelasjoner

Rammeplanen sier «Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring.» (2017, s.16). Det er viktig å møte alle barna med omsorg og ta hensyn til deres individuelle behov og forutsetninger. Det er de voksne i barnehagen som har ansvar for å legge til rette for disse omsorgsfulle relasjonene (Drugli, 2011, s.81). For å legge til rette for gode omsorgsrelasjoner er det avgjørende å ha god kommunikasjon og væremåte når man skal arbeide med barna, da dette er noe som kan føre til utvikling, trivsel og relasjonsbygging.

Når det snakkes om omsorg, kan det foregå et mangfold av både følelser og tanker hos mennesker. Noen har gode tanker om omsorg og blir varm inni seg, mens andre ikke liker å tenke eller snakke om det. Dette kan være fordi denne personen ikke har noen god relasjon til omsorg, eller at den har opplevd omsorgssvikt i hjemmet (Tholin, 2018, s.17). «Personalet skal være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet» (Rammeplanen, 2017, s.17). Når man arbeider med barn, er det viktig å ta med seg en god type omsorg inn i barnehagen og vise den for barna. Det er likevel lurt å ha i bakhodet at ikke alle barna har opplevd god omsorg, og kan derfor reagere forskjellig til omsorgen du gir (Tholin, 2018, s.17). En omsorgsrelasjon er når en omsorgsgiver gir omsorg til mottakeren. På dette viset vil det bli en fullbyrdet omsorg som oppstår (Tholin, 2018, s.19). Rammeplanen sier «Personalet skal arbeide for et miljø som ikke bare gjør barna til mottakere av omsorg, men som også verdsetter barnas egne omsorgshandlinger.» (2017, s.16). En omsorgsrelasjon oppstår ikke dersom begge parter ikke deltar. Det å vise omsorg for barna er en del av jobben

som barnehagelærer. Barnet kan også vise respons til omsorgen enten ved å ta initiativ selv, eller vise respons enten kroppslig eller verbalt til omsorgen den voksne gir (Tholin, 2018, s.20). Det er viktig å lære barna i barnehagen om omsorg. Dette for at de selv skal vite at det er noe de fortjener, men også for at de skal lære å vise omsorg overfor de andre rundt seg. Det er viktig å vise omsorg og imøtekomme dette behovet for også de barna som du ikke oppnår en omsorgsrelasjon til. For de barna som er tause er det ikke sikkert det er like enkelt å bygge en omsorgsrelasjon til om de ikke bruker kroppsspråket sitt. Det at barn som er taus ikke bruker kroppsspråket sitt er noe som kan oppstå (Milic et al., 2020, s.2), men man må likevel som barnehagelærer og omsorgsperson imøtekomme deres behov for omsorg for deres egen læring og utvikling.

2.5 Trygghet og tilknytning

Det kommende sitatet viser tydelig hvem som er den tryggeste rammen for barn. ««Mamma og pappa!»» «svarer barn, hvis vi spør hvem som er viktigst for dem i verden. Det er tilknytningen til foreldrene, som danner den viktigste rammen rundt barns utvikling. Men du som jobber i barnehage, er en klar nummer to for veldig mange» (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2019, s.13). Siden barn tilbringer mange timer over flere år i barnehagen, vil barnehagelæreren også bli en av trygghetspersonene. Det er derfor viktig at de som arbeider i barnehagen skaper trygge rammer rundt barnet, at det leker, viser trøst og omsorg, og at det er med på le og vise glede rundt barnet. Det er viktig å vise at du kan gi barna det de trenger, og vise at du forstår deres glede og frustrasjon. Jo tettere man kommer inn på barnet, jo mer vil barnet føle seg trygg på deg (Brandtzæg et al., 2019, s.13). Det er viktig å skape trygghet og tilknytning til barna da de kan oppleve at det er vanskelig å regulere følelsene sine da deres nærmeste, foreldrene, ikke er til stede. Det at barna ikke vet om foreldrene deres kommer tilbake og regulering av følelser kommer av at de ikke enda har utviklet objektkonstans (Drugli, 2011, s.34). Tilknytningsrelasjonene og at barnet skal føle seg trygge på oss som voksne i barnehagen, er det de ansatte som har ansvaret for. For at barnet skal få en god opplevelse i barnehagehverdagen er det derfor viktig at de voksne legger til rette for dette, for barnets beste.

Trygghet og tilknytning henger sammen med omsorg. I barnehagen vil vi møte barn som kan vekke kjærlighet og glede, men også barn som kan vekke frustrasjon og irritasjon. Møter man barn som er taus og at du ikke forstår dette barnet som du kanskje forstår de andre, må du selv

utvide omsorgsrepertoaret ditt, og finne andre løsninger for å vise omsorg til dette barnet. Ved å vise omsorg vil det hjelpe barnet til å bli trygg på deg som voksenperson, og det er derfor viktig at du vet de grunnleggende behovene til barna (Brandtzæg et al., 2019, s.17).

Barns tilknytning er noe som er blitt forsket på lenge, og noe de har kommet frem til er trygghetssirkelen. Trygghetssirkelen har to punkter som er knyttet til den voksnes omsorgsevne. Det ene punktet er tilknytningsbehovet hvor barnet kan trenge et trygt fang. Dette kan komme av at barnet er engstelig, har opplevd fare eller trussel. Den trenger noe å komme tilbake til, eller komme tilbake til en «ladningsstasjon». Det andre punktet handler om det å være en trygg base for utforskning hos barnet. Her bygger den selvstendighet og føler på en utforskertrang, noe de voksne skal la barna få gjøre, og skape en trygg base rundt de (Brandtzæg et al., 2019, s. 18-19). Trygghetssirkelen tar for seg to viktige punkter som er med på å utvikle barnet på best mulig måte i barnehagen.

3. Metode

Metode handler om hvilke framgangsmåter man skal bruke for å få svar på spørsmålene sine, og i denne oppgaven hvordan jeg skal få svar på min problemstilling. Metode handler om hvordan man skal få samlet inn informasjon og videre analysere den for å tolke dataen man har innhentet. Deretter er målet å få den informasjonen man trenger slik at man kan få svar på spørsmålene sine. Som tidligere nevnt valgte jeg ut relevant teori før jeg gjennomførte innhenting av data fra informantene. Dette er fornuftig å gjøre før man velger den metoden prosjektet skal baseres på, da man finner ut hva man egentlig vil ha svar på. Med bakgrunn i dette kan man finne ut hvilken metode som kan være best for å finne den informasjonen man vil ha (Bergsland & Jæger, 2014, s.66).

Kvantitativ og kvalitativ metode er to hovedtyper av hvilken metode som kan brukes i et slikt prosjekt. Det finnes mange typer av metode, men det er disse to som er hovedtypene. Bergsland og Jæger sier «Kvalitative og kvantitative metoder er i prinsippet basert på en ulik forskningslogikk, noe som har konsekvenser for forskningsprosessen og hvordan resultatet av forskningen vurderes» (2014, s.66). Det som skiller disse to metodene, er hvordan man innhenter informasjon og data. Den kvantitative metoden handler om å hente inn informasjon og data ut ifra diagrammer og statistikk. Denne metoden er noe som kan skje på større avstand i forhold til kvalitativ metode (Thagaard, 2018, s.16). I kvalitativ metode kan man

arbeide i nærkontakt med informanter som for eksempel intervju eller observasjon, eller man kan bruke tekster og andre uttrykksformer som kan analyseres. Denne metoden har ulike måter den kan samle inn informasjon på, men den mest vanlige er observasjon og intervju. Når man utfører en kvalitativ metode, er det viktig å være fleksibel siden undersøkelsene kan endres underveis da ny informasjon man ikke var klar over kan komme frem. Når noe sånt oppstår kan undersøkelsen ta en annen form, og det er mulig det kan bli endringer i arbeidet (Thagaard, 2018, s. 15- 16).

3.1 Valg av metode

Med bakgrunn i problemstillingen min, valgte jeg kvalitativ metode i form av intervju for denne oppgaven. Jeg ønsket å fordype meg i temaet med en kvalitativ metode ved å ha samtaler med informantene i form av intervju. Dette for å finne ut hvilke forhold de anser som vesentlige med tanke på språkutviklingen hos tause barn (Bergsland & Jæger, 2014, s.67). Meningene, synspunktene og erfaringene hos pedagogene var noe jeg ville få frem, og det er derfor jeg falt på denne type innsamlingsstrategi. Jeg valgte også denne metoden fordi jeg ville gå i dybden på spørsmålene, og lære meg å kjenne pedagogene på et nivå av hvordan de arbeider.

Under intervjuet benyttet jeg meg av delvis strukturert tilnærming som intervjuform.

Thagaard beskriver denne typen intervjuform som «Temaene for prosjektet er i hovedsak fastlagt på forhånd, men vi bestemmer rekkefølgen av temaene underveis» (2018, s.91). I en slik type intervjuform er det en fleksibel struktur. Dette vil si at under intervjuet kan vi få spørsmål og informasjon som ikke var planlagt før intervjuet, men vi får også belyst de spørsmålene som omhandler problemstillingen (Thagaard, 2018, s.90-91). Ved denne typen intervju kunne jeg få et bredere syn på temaet, og mer datamateriale som jeg senere kunne drøfte opp mot teorien fra kapittel to.

Før intervjuet utarbeidet jeg en intervjuguide (vedlegg 2). Dette gjorde jeg for å kvalitetssikre spørsmålene mine til informantene, slik at problemstillingen og tema til oppgaven ble belyst. Jeg satte meg inn i relevant teori før jeg gjennomførte intervjuet, slik at jeg satt inne med noe mer kunnskap om temaet språkutvikling hos tause barn før intervjuet ble gjennomført. I intervjuguiden startet jeg med spørsmål som angikk informanten og dens bakgrunn, slik at vi

fikk startet intervjuet med en type samtale. Videre gikk intervjuguiden inn på spørsmålene angående problemstillingen min (Tjora, 2017, s.159).

Det finnes både fordeler og ulemper med at jeg valgte intervju som innsamlingsstrategi. Fordelene er at jeg fikk stille spørsmål og ha en samtale med både spesialpedagogen og den pedagogiske lederen, om hvilke forhold de anser som vesentlige for å støtte språkutviklingen hos de tause barna. Jeg fikk god læring gjennom samtalene, og jeg føler at jeg fikk innhentet den type informasjon og data som jeg kunne analysere i ettertid. På grunn av Coronasituasjonen ble intervjuene gjennomført over Zoom-møte. Det å ikke sitte i samme rom som intervjuobjektet kan være en ulempe med tanke på at man ikke får lik mulighet til å se og vise kroppsspråk på samme måte som man ville gjort om man var i samme rom (Tjora, 2017, s.169). Jeg valgte også å notere gjennom intervjuet. Dette er noe som kan gjøre det vanskelig å holde samtalen i gang, og så naturlig som mulig. I og med at man skal notere mens man skal holde et intervju og en samtale kan gjøre at blikket kan falle og at man kan se uinteressert ut, selv om man er interessert i hva den andre parten sier.

3.2 Planlegging av datainnsamling

Under planleggingen av datainnsamling for bacheloroppgaven startet jeg først med å skrive et informasjonsbrev og samtykkeerklæring (vedlegg 1) som informantene skulle få. Jeg utarbeidet også en intervjuguide som jeg valgte å sende til informantene i forkant av intervjuet. Dette gjorde jeg for at de skulle få en oversikt over hvordan intervjuet ville se ut, og om informanten følte at det var et tema de følte seg trygge nok på for at de kunne takke ja til å være med på prosjektet. En intervjuguide er en guide til informantene som inneholder emnene som skal snakkes om. Den gir også info om hvordan rekkefølgen av intervjuet er (Bergsland & Jæger, 2014, s.71). Formålet med intervjuet var å få mest mulig informasjon om temaet og spørsmålene som ble stilt, men det var også åpent for at informantene kunne komme med mer informasjon enn hva som ble spurt etter i intervjuguiden.

3.3 Informasjon og valg av informanter

Jeg tok et strategisk utvalg av informantene som jeg hadde kjennskap til fra før. Det ble et strategisk utvalg, da de begge har kvalifikasjoner og egenskaper som kan være med på å besvare problemstillingen min (Thagaard, 2018, s.54). Den pedagogiske lederen arbeidet i en barnehage, mens spesialpedagogen er ansatt i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), men har lang erfaring med å jobbe i barnehage. Grunnen til at jeg valgte en pedagogisk leder og en

spesialpedagog fra to ulike barnehager er fordi de begge innehar ulik kompetanse. Jeg ville også få et innblikk om det arbeides ulikt mellom barnehagene når det kommer til språkutvikling hos tause barn. De begge har lang arbeidserfaring og har jobbet i barnehagen i mange år. Spesialpedagogen vil bli fremstilt som Sara i denne oppgaven, og den pedagogiske lederen som Line.

3.4 Gjennomføring

I og med at jeg kjente de to informantene fra før av spurte jeg de tidlig i prosessen om dette var noe de trodde de ville være interessert i å delta i. Da de ønsket å være med, utarbeidet jeg et informasjonsskriv og en samtykkeerklæring som jeg sendte de begge. På informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen (vedlegg 1), var det informasjon om hva prosjektet handlet om og hvordan jeg skulle oppbevare og bruke opplysningene til informantene. Det ble beskrevet at opplysningene jeg fikk av de ville bli oppbevart konfidensielt og i samsvar med personvernsregelverket. I dette skrivet ble det også fortalt at informantene ville fremstå med fiktive navn, og om rettighetene de har underveis i prosjektet.

Jeg utarbeidet en intervjuguide som ble sendt ut til informantene i god tid før intervjuet skulle skje. Jeg valgte å sende ut intervjuguiden på forhånd slik at de begge kunne forberede seg, og få et innblikk på hva intervjuet ville innebære. Jeg valgte å gjøre det slik på grunn av at informantene kunne trekke seg tidlig i prosessen om de fant ut at de ikke hadde nok kunnskap og/eller kompetanse rundt teamet før intervjuet. Selve intervjuene foregikk på ettermiddagen/kvelden slik at det skulle passe best for informantene i en ellers travel hverdag. Intervjuet foregikk over Zoom-møte på grunn av at vi ikke kunne møtes personlig med tanke på Coronasituasjonen. Intervjuet ble styrt av meg som forsker, men informantene var godt med i samtalen. Jeg hadde gode samtaler med begge, og de hadde informasjon som var relevant for prosjektet. Informantene fikk besvart alle spørsmålene fra intervjuguiden, og jeg fikk mer informasjon utover intervjuguiden da informantene hadde mer å fortelle om temaet enn hva jeg hadde stilt spørsmål om. Til sammen varte de to intervjuene i ca. 90 minutter. Begge intervjuene hadde en varighet på ca. 45 minutter, per informant. Jeg noterte under intervjuet.

3.5 Styrker og begrensninger i egen studie

Metoden jeg har valgt å bruke for forskningsprosjektet har fungert bra. Jeg har fått relevante svar fra informantene mine angående problemstillingen til temaet språkutviklingen hos tause

barn. De metodiske valgene jeg har tatt har vært velegnet for studiens formål. Likevel er det viktig å være reflektert over forskningen og se på dens troverdighet. For å vurdere forskningsprosjektets troverdighet kan man bruke to relevante begreper, reliabilitet og validitet (Thagaard, 2018, s.181).

3.5.1 Reliabilitet

«Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet» (Thagaard, 2018, s.181). Det handler om forskningen er gjennomført på en pålitelig og tillitvekkende måte, og om en annen forsker hadde kommet frem til de samme resultatene som meg, om den hadde gjennomført arbeidet på akkurat samme måte (Thagaard, 2018, s.187). I analysedelen er det beskrevet hvordan jeg har arbeidet med forskningsprosjektet steg for steg, noe som kan være viktig i reliabiliteten. Om en annen forsker hadde arbeidet på akkurat samme måte som meg, er det nok ikke sikkert den hadde fått samme resultat. Dette på grunn av at jeg brukte intervju som innsamlingsstrategi, og at jeg hadde kjennskap til informantene fra før. Dette kan ha påvirket svarene deres eller hvordan jeg har tolket de. Med tanke på at jeg brukte intervju som innsamlingsstrategi kan det også være en feilkilde i kommunikasjonsprosessen. Informanten kan ha misforstått spørsmål som ble stilt, og det kan ha blitt endringer i meningsinnholdet da intervjuet ble renskrevet. Det er også en mulighet for at svarene fra informantene ble misforstått av meg. Dette er noe som fører til redusert pålitelighet (Dalland, 2020, s.63).

3.5.2 Validitet

Gyldigheten av tolkningen av data som forskeren har kommet frem til, handler om validitet (Thagaard, 2018, s.189). Bergsland & Jæger sier «Validitet handler om hvor godt eller relevant dataene representerer fenomenet som skal undersøkes, og i hvilken grad resultatene er gyldige for det utvalgte og det fenomenet som er undersøkt» (2014, s.80). I og med at min bacheloroppgave ikke har fler enn to informanter kan dette gi lite validitet, da det ikke er flere enn to data man kan representere.

Med tanke på min bacheloroppgave handler dette om spørsmålene i intervjuet kan svare på problemstillingen min. I og med at jeg hadde kjennskap til informantene mine fra før vil dette kunne gi en økt validitet. Ved at vi allerede hadde en relasjon kan dette påvirke svarene til informantene, da de kan føle at de kan åpne seg og svare mer detaljert enn om vi ikke hadde hatt en relasjon (Tjora, 2017, s.84).

I og med at jeg sendte ut intervjuguiden min før intervjuet kan dette bidra til økt validitet da de fikk muligheten til å forberede seg, og eventuelt komme med noe mer de ville prate om. Dette er noe som kan bidra til prosjektets gyldighet og pålitelighet. Siden jeg hadde kjennskap til informantene kan dette ha påvirket svarene deres i stor grad, og dette er noe som må tas med i betraktning når man intervjuer.

3.6 Analysearbeid

Med utgangspunkt i forskningsprosjektet skal jeg i denne delen gjøre rede for analyseprosessen. Dette for at jeg skal få en mer strukturert oversikt over arbeidet mitt med den innhentede dataen, og for å få dannet meg et helhetlig bilde. Dalland sier «Analyse er et granskingsarbeid der utfordringen ligger i å finne ut hva materialet har å fortelle» (2020, s.221). Med mål om å besvare problemstillingen, må innholdet i analysen komme best mulig frem slik at jeg får trukket frem svarene mine som kan svare på den.

I analysedelen har jeg gjennomført en hermeneutisk prosess. I hermeneutikken vil man forstå hva som blir fortalt i stede for å bare forklare. Den handler om å fortolke de funnene man har og beskrive de slik at det skal være mulig med en forståelse av mening (Dalland, 2020, s.48). Analysearbeidet mitt besto av fire faser, der den første fasen er en transkribering av samtalen etter endt intervju. Den andre fasen ble pendlingen gjennom svarene fra intervjuene. Etter jeg hadde gjennomført begge intervjuene la jeg merke til at informantene hadde noen like erfaringer og tanker som de begge mente var viktige og relevante for denne oppgaven. Etter å ha lest gjennom intervjuene flere ganger og gjort meg enda mer kjent med innholdet, gikk jeg videre til fase tre som ble å kode de innsamlede dataene. Dalen sier at kodingsprosessen handler om å systematisk gå gjennom den innsamlede dataen, og muligheten til å forstå innholdet ved å kategorisere de ulike dataene forskeren har innhentet (2011, s.62). Ved kodingen benyttet jeg markering med farger. Med tanke på å besvare problemstillingen farget jeg de jeg så på som mest relevant med utgangspunkt i besvarelsene fra informantene mine. Etter å ha funnet det mest relevante gikk jeg over til fase fire som er kategorisering. Her systematisere jeg dataene inn i ulike kategorier som igjen var med utgangspunkt i besvarelsene fra informantene mine. Etter å ha arbeidet med analysen satt jeg igjen med fire kategorier fra intervjuene, de som er mest relevante for problemstillingen.

4. Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet skal jeg presentere og drøfte funnene jeg har gjort. Funnene drøftes opp mot teoridelen jeg benyttet i kapittel to. Funn og drøftingsdelen er slått sammen for å unngå flere gjentakelser, og kapittelet er delt inn i underoverskrifter for å få en bedre orden. Funnene som er trukket ut fra intervjuene er de jeg ser på som relevant for problemstillingen min «*Hvilke forhold anser en spesialpedagog og en pedagogisk leder som vesentlig for å støtte språkutviklingen hos tause barn?*». Med utgangspunkt i analysearbeidet og kategoriseringen, vil funnene og drøftingen bli presentert etter hverandre. Det informantene i denne studien trekker frem som vesentlig for språkutviklingen hos de tause barna er følgende fire forhold: Å skape trygghet, ta tak i barnas interesser, arbeide i små grupper og tidlig innsats og kartlegging.

4.1 Å skape trygghet

Når det kommer til språkutvikling generelt sa begge informantene at dette er noe de har stort fokus på i barnehagene. De sier at barnehagen skal være en arena hvor språket blir stimulert. Sara forteller at språkutviklingen skal være lik for alle. Dette for at alle barna får den utviklingen de skal ha, og at de skal føle på en tilhørighet i fellesskapet. Høigård (2013, s.17) sier at ved å lære språk kommer man inn i et fellesskap, hvor språket også er med på å få mennesker til å føle at de har en tilhørighet og det å skape en identitet hos barnet. Men hvilke forhold anser de som vesentlige for å støtte språkutviklingen hos de tause barna?

Som begge informantene mener, er det viktigste i et slikt arbeid å skape trygghet for det gjeldene barnet. Sara snakker om trygghet i form av å skape trygge rammer rundt barnet, og det å skape disse rammene er noe av det første de jobber med. Line snakker også om å skape de trygge rammene, men peker også frem voksenrollens oppgave i det å få barnet trygt i barnehagen. Voksne har et ansvar for å få tilknytningsrelasjoner slik at barna skal føle seg trygge på oss. Ved å skape trygge rammer rundt barna fortalte informantene at det handlet om å møte barna på deres nivå, være med i leken, trøste og vise omsorg. Dette er også noe Brandtzæg (et al., 2019, s.13) sier må til for å skape trygge rammer ved å leke, vise trøst og omsorg, og den voksne er med på å le og vise glede rundt barnet. Ut fra teorikapittelet kan vi også se at Drugli (2011, s.34) sier at det å skape trygge rammer for barn også er med på å hjelpe barna med å regulere følelsene sine. For at barn skal føle at de kan vise følelsene sine

hos noen andre enn foreldrene, er det viktig at de voksne i barnehagen skaper trygge rammer rundt barnet og en tilknytningsrelasjon.

Line fortalte at de bruker trygghetssirkelen i barnehagen. De har den hengende både i gangen og inne på avdelingen, slik at de ansatte skal bli minnet på den, men også slik at foreldrene ser den. Trygghetssirkelen knyttes opp mot omsorgsevnen til den voksne i barnehagen (Brandtzæg et al., 2019, s. 18-19). Line sa at de la vekt på trygghetssirkelen og har brukt tid på å jobbe med den. Dette både på avdeling/personalmøter, men også sammen med barna. Grunnen til at de også har arbeidet med dette med barna er fordi de vil at barna skal føle at de fortjener omsorg, men også hvordan man deler omsorg med andre. Sara sier at når man skal vise omsorg og skape trygghet er det viktig å gå ut ifra barnets forutsetninger og ståsted. Jeg kan se at begge informantene setter trygghet høyt når det kommer til å støtte de tause barnas språkutvikling. Rammeplanen sier «Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring» (2017, s.16). Dette viser tydelige føringer hos de ansatte om hvordan omsorg og trygghet skal arbeides med i barnehagen, og noe jeg ser stemmer godt overens med svarene fra informantene.

For å støtte språkutviklingen hos de tause barna sier Sara at de jobber med trygghet for at barnet skal tørre å komme mer frempå. Informanten sier «Vi er bevisste på plasseringen til barna. Hvis vi for eksempel skal spille et spill sitter vi ikke overfor barnet, men heller ved siden av». Dette gjør de for at barnet ikke skal føle at det er en test. Sara vektlegger også viktigheten av hvis barnet sier et ord, er det viktig å ikke bli overbegeistret foran barnet da dette er noe som kan gjøre at barnet blir stille igjen. I stedet kan man respondere til barnet å bekrefte at du hørte hva det sa. Når man arbeider med barn som er taus kan det være vanskelig å finne ut hva barnet tenker og mener. Brandtzæg (et al., 2019, s.17) sier at om dette oppstår er det viktig som voksen å tenke på omsorgsrepertoaret sitt. Her må man finne en løsning for å vise omsorg overfor barnet. En må hjelpe det til at barnet kan føle seg trygg på deg som voksenperson, slik at det kan føle at den kan åpne seg til deg. Line sier at de bruker tegn til tale. Dette som for eksempel sang, rim og regler. De har også nettopp startet å bruke en snakkemaskin (Toby) som et hjelpemiddel for å få barna som er tause til å kommunisere. Her vil barna kunne lære seg språk uten å tenke på at det er det de gjør.

4.2 Ta tak i barnas interesser

Begge informantene snakker også om viktigheten av barnets interesser og ståsted, og at barnehagen skal ha et godt språkmiljø for barna. Det er viktig å ta tak i interessene hos barna, og Semundseth (2018, s.20-21) sier at et godt tilrettelagt språkmiljø i barnehagen er med på å utvikle språket deres. De ansatte har en viktig rolle i dette arbeidet, og det er derfor viktig at de tar tak i interessene hos barnet for å kunne bruke det aktivt som språkmiljø i barnehagen. Informantene snakker om viktigheten av en god relasjon til de voksne og de andre barna. Det er viktig å bruke styrkene hos barnet og inkludere de i hva de liker. Line vektlegger også det å stimulere barnet ved å gi det trygge og omsorgsfulle voksne rundt seg som en god støtte. Drugli (2011, s.81) snakker om viktigheten av å møte alle barna med omsorg. Hun sier man skal ta hensyn til deres individuelle behov og forutsetninger, noe også informantene mener er viktig. Videre sier Drugli (2011, s.81) at det er de voksne som har ansvar for å tilrettelegge for de omsorgsfulle relasjonene i barnehagen. Dette for at barnet skal føle seg trygg og føle at det blir støttet i språkutviklingen. Ut ifra svarene informantene ga, tolker jeg det som at dette er noe de tar hensyn til og vektlegger når det kommer til tause barns språkutvikling.

Sara sier også at de gjør en viss forskjell på språkutviklingen hos de tause barna, men at de må se hele settingen i forhold til de andre barna som prater. Sara sier «Vi må observere følelsesuttrykk mer enn til andre barn, og tilrettelegge akkurat for dette barnet. Med de tause barna må vi jobbe mer med det grunnleggende, og på en måte starte helt på nytt i språket». Line sier at de tydelig gjør en forskjell på utviklingen av språket hos de tause barna, i forhold til de andre barna. Line sier «Hos disse barna fokuserer vi enda mer på språkstimulering og bruker jevnlig et språkrom som vi har i barnehagen. Her er det viktig at den voksne har lagt til rette for øvelser, og gjerne aktiviteter og tema som barnet interesserer seg i». Språkrom er et rom hvor de voksne tar med seg barna slik at de sammen kan utvikle språket deres.

Det viktigste når man arbeider med barn er at det gjøres til barnets beste. Som Sara sier så tilrettelegger de for akkurat det barnet det gjelder. Omdal (2016, s.15) sier at det er viktig at de som arbeider med denne typen barn på best mulig vis legger til rette slik at det kan fremme læring og utvikling hos barnet på best mulig måte. Line drar frem at de bruker språkrom og fokuserer på interessene hos barnet. Omdal (2016, s.42) sier at det er viktig at de voksne som er rundt barnet klarer å ivareta barnets behov i miljøet det er i, slik at barnet kan klare å bryte ut av tausheten. For at den voksne skal klare å ivareta barnets behov er det viktig å kunne ta tak i interessene hos barnet. Det å lage øvelser som barnet interesserer seg i kan være lurt.

Dette for å kunne klare å bygge en relasjon og for muligheten for å stimulere språkutvikling hos barnet. Her kan vi også dra inn språkmiljøet som er i barnehagen. Semundseth (2018, s.20-21) sier at om de ansatte tar for seg interessene hos barna og viser det frem i barnehagen, kan invitere barna inn til deltagelse og samtale. De ansatte kan bruke de fysiske rammene i barnehagen til hjelp, bruke interessene hos barna, og invitere de inn til lek. Blir barna invitert inn til lek vil dette kunne føre til samtale og følelsen av et fellesskap.

Line kommer med et eksempel som de bruker for å støtte de tause barnas språkutvikling:

«Vi har en enkel dagtavle som vi bruker jevnlig gjennom dagen. Her får barna medvirke på hva de vil gjøre, og komme med innspill. De aktivitetskortene som er på dagtavlen, er lagt til rette etter barnas interesse. Via denne tavlen kan barnet bidra med den visuelle kommunikasjonen ved å peke på hva den vil gjøre. Det er viktig at vi ikke «glemmer» barnet som er taus, inkluderer og invitere inn til samtale og lek.»

Ved at barnet peker vil det vise at den forstår hvordan det den vil ser ut, selv om det ikke uttrykker seg verbalt. Fodstad og Munch (2018) sier at om barnet peker kan det bety at den vil at formidleren skal fortelle barnet ordet på det den peker på. Det kan også være med som et hjelpemiddel til å forstå hva barnet vil. Ved å bruke denne tavlen jevnlig som en repetisjon hos barna, har barnehagen oppdaget at språkforståelsen hos de tause barna har blitt bedre. Selv om barnet ikke snakker, viser den at den forstår hva den voksne sier. Fodstad og Munch (2018) sier også at repetisjon er nyttig. De fleste barn liker repetisjon, og særlig om det er av noe som interesserer dem. Bruker man repetisjon kan barnet oppdage noe nytt, og få en større språkforståelse av hva som skjer. Om barnet ikke prater vil en slik type tavle være med på å finne ut om barnet har forståelse av bildene og språket.

4.3 Arbeid i små grupper

I arbeid med språkutviklingen hos de tause barna forteller informantene at de har gode erfaringer med å arbeide i små grupper, eller en-til-en forhold mellom voksen og barn. De har erfaringer med at barnet åpner seg mer om det befinner seg i små grupper. Hvis barnet ikke åpner seg i små grupper bruker de en-til-en forhold mellom barnet og den voksne som barnet viser at den føler seg mest trygg på. Line trekker også frem at den voksne må være tålmodig og møte barnet der det er, i stedet for å overkjøre barnet. Tause barn kan bruke lang tid på å bestemme seg til å si hva den vil eller mener. Sara sier «Under måltid og samlingsstund er det

viktig å plassere de tause barna ved siden av noen som gjør de trygg, og ikke et barn som kommer til å ta all oppmerksomheten». Hun sier også at de arbeider med å få de inn i lek, og i første omgang prøver de som voksen å leke alene med barnet. Det benyttes også ulike aktiviteter for at barna skal bli trygge på de rundt seg i barnehagen. Der lærer barna språk uten å tenke over at man lærer det, som for eksempel lesestund, synge, rim og regler. Fodstad og Munch (2018) sier også at å bruke bøker under lesestund kan være med på å styrke språkutvikling hos barn. Dette fordi barna kan bruke sin visuelle kommunikasjon ved å for eksempel peke for å invitere formidleren til å bruke ordene sine til å fortelle barnet hva de ulike bildene eller gjenstandene er. Det å bruke aktiviteter som sang og musikk er også fint for tause barn da det ikke stilles noen forventninger og krav til dem. Høigård (2013, s.232-233) sier at musiske aktiviteter er med på å fremme barnas språkutvikling. Hun sier at musikk er et sosialt møte hos barn, og at barn kan bruke musikk for å kommunisere i lek. Høigård sier også at det er viktig at barnehagelæreren legger til rette for slike aktiviteter da musikk er med på å utvikle språket deres. For barna å delta i musiske aktiviteter trenger man ikke ha kommet langt i språkutviklingen da en slik type aktivitet møter alle barna på samme nivå.

Begge informantene forteller også om utfordringer de kan ha i arbeid med språkutviklingen hos de tause barna. Sara sier «De største utfordringene er at disse barna ikke får nok situasjoner på å øve seg i språk, da dette kan skyldes at de trekker seg unna. De får ikke nok oppmerksomhet da de tause barna lett kan bli overkjørt av andre barn». Line sier «De største utfordringene er nok at de raskt kan bli litt usynlig i hverdagen da de uheldigvis ikke blir lagt like mye merke til som barn som tar litt større plass». Semundseth (2018, s.20-21) sier at i slike situasjoner vil de ansatte spille en viktig rolle. Dette fordi det er de som skal invitere barna inn til deltakelse og samtale med hverandre.

I og med at Line, den pedagogiske lederen, sier at de tause barna raskt kan bli litt usynlig i hverdagen, tolker jeg det som at en pedagogisk leder har mye som foregår rundt seg. En pedagogisk leder har mange barn å gi oppmerksomhet til på en avdeling. Spesialpedagogen, Sara, forteller å ha opplevd at disse barna trekker seg mer unna i øvelser med språk. Dette tolker jeg som at en spesialpedagog jobber direkte med det barnet det gjelder og vil derfor kunne ha mer tid til det. Alt i alt så vil dette handle om ressursene man har i barnehagen, for man skal jobbe for barnets beste. Likevel er dette noe som kan være vanskelig opp mot ressursene man har.

4.4 Tidlig innsats og kartlegging

Sara mener at tidlig innsats innebærer å starte en prosess tidlig nok. Hun drar fram viktigheten ved å kjenne på magefølelsen sin, og ta tak i ting man lurte på. Sara sier «Vi har jobbet i barnehage i mange år og kjenner den normale magefølelsen, da vil vi kjenne på oss om det er noe annet enn det normale som foregår». Hun sier at jo tidligere man setter inn tiltak jo bedre, siden barnet enda er under utvikling. Det vektlegges at det ikke er noe galt å bekymre seg, og å rådføre seg med noen andre i barnehagen eller hos pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Om en støtter seg på PPT betyr det ikke at de kommer og observerer med en gang, men det kan være fint å ha noen å lufte tankene sine til. Line sier at tidlig innsats innebærer å iverksette tiltak med en gang man oppdager at noen kan ha utfordringer som kan påvirke utviklingen til barnet. Hun sier «Ikke vent, men heller feil. Sett inn tiltak og finn ut hva som kan fungere for dette barnet. Om ikke barnet trenger tiltak, slipper man i hvert fall å tenke på om man skulle gjort det». Line forteller at det kan være vanskelig å sette inn riktige tiltak til tause barn, da det kan være vanskelig å vite grunnen til at det er taust. Hun sier også at de tenker en del på hva som kan være årsaken til at barnet er taust. De mener det kan være viktig å finne årsaken slik at de kan sette inn riktig tiltak til barnet. Dette er noe de synes er vanskelig da alle barn er ulike. Selv sier Line at de har erfaringer med endret adferd og tause barn når barnet opplever skilsmisse og at det da blir en stor endring i hverdagen til barnet.

Emilsen (2020, s.77) snakker også om magefølelsen som Sara gjør. Emilsen sier at en magefølelse er noe en barnehagelærer kan oppleve, som at det kan være noe galt som foregår hos barnet. Hun sier også at det kan være en følelse som kan være vanskelig å forklare, men å snakke med de andre i barnehagen kan være en god ide. Det er fint å kunne dele tankene sine med noen før man eventuelt setter inn tiltak. Hun sier også at det er viktig å ikke ta for raske konklusjoner, men at man heller kan følge med litt ekstra på barnet eller foreldrene. Dette for å prøve å finne årsaken til at man har den magefølelsen man har.

Som Omdal (2016, s.46) sier kan det være mange grunner til at barn er taust. Tausheten kan oppfattes som en beskyttelse mot seg selv slik at barnet ikke opplever at den mister seg selv til andre. Omdal (2016, s.15) sier også at å sette inn hjelpeapparat kan sees på som vanskelig fordi alle barn har ulike behov og grunner for at de er taust. Det kan være lurt å prøve å finne grunnen til at de er tause for å kunne hjelpe de enda mer. Hun poengterer også viktigheten med tidlig innsats. For at barnet skal klare å bryte ut av tausheten er det viktig at de rundt barnet klarer å ivareta barnets behov i miljøet. Om ikke tiltak blir satt inn tidlig nok kan

barnet miste måneder og år av viktig læring og utvikling (Omdal 2016, s.42). Man kan se at dette er noe som stemmer godt overens med svarene fra informantene, da begge snakker om viktigheten av å sette inn tiltak tidlig nok.

Sara mener at det som er viktig med tidlig innsats er at man deler informasjon og tanker med foreldre og barnehagen. At de har et felles mål og en enighet i hva som skal gjøres. Line mener at tidlig innsats er nøkkelen for å støtte barnet i dets utvikling. Hun sier at det er viktig med tanke på at barnet også senere i livet skal få de samme mulighetene som andre barn. Som Høigård (2013, s.219) sier er det ikke alle barn som oppnår den språkutviklingen som er ønsket for dem, og dette er noe begge informantene nevner når vi snakker om tidlig innsats. Å støtte og sette inn tiltak som kan hjelpe de tause barna slik at de får den språkutviklingen som skal til er viktig.

Begge informantene snakker om en kartlegging som kalles stafettlogg. Dette er en kartlegging begge informantene er fornøyd med, og den handler om en tverrfaglig innsats. I denne kartleggingen setter man barnets utvikling og medvirkningen hos foreldrene i sentrum. Sara sier at en slik type kartlegging sikrer at det jobbes systematisk og i samarbeid med hjemmet. Mens Line sier at de liker denne typen kartlegging i barnehagen, men har erfaringer med at det sjeldent viderefremmes til skolen når barnet er ferdig i barnehagen. Line mener også her at dette handler om ressurser kommunen har, og at kommunen hun jobber i har lite ressurser som kan settes inn. Som Emilsen (2020, s.77) sier er det viktig med ressurser i barnehagen. Dette for å kunne hjelpe de barna som har et ekstra behov for det. Line sier at for å kunne gjøre den forskjellen de mener må gjøres hos barn som er tause er det viktig med nok ressurser. Barnehagen til Line opplever å ha lite ressurser og ikke alltid får til å støtte disse barna hver dag. Dette er noe hun vektlegger som trist, og at hun skulle ønske at det var annerledes. Spesielt i denne tiden med tanke på pandemien er det mer sykdom enn før, mer vikarer og mindre pedagoger. Line sier hun har gode vikarer, men med tanke på å jobbe med disse barna som har ekstra behov rekker ikke ressursene helt fram som de ønsker.

Fodstad (2018, s.155) snakker også om kartlegging av språk. Hun sier at ved å bruke kartlegging som et verktøy kan man finne ut hvordan barnet ligger an i språkutviklingen. Kartleggingen kan skape en tillit mellom foreldrene og barnehagen, og som både Sara og Line sier liker de den kartleggingen hvor medvirkningen til foreldrene er i sentrum. Dette er også

noe Fodstad (2018, s.155) skriver om, da foreldrene vil få en mulighet til å få et innblikk i kartleggingen og hvor de sammen kan gjøre seg mål for barnet.

5. Oppsummering og avslutning

Gjennom prosjektet har jeg forsket på hvilke forhold en spesialpedagog og en pedagogisk leder fra to ulike barnehager anser som vesentlig for å støtte språkutviklingen hos de tause barna. Temaet for bacheloroppgaven ser jeg på som svært lærerikt og interessant. Jeg har blitt bedre kjent med hvordan språkutvikling hos tause barn blir støttet i barnehagen. Gjennom oppgaven har jeg gjort rede for relevant teori som belyser prosjektets tema, språkutvikling hos tause barn. Den teoretiske delen ble brukt som støtte under drøftingen av funn. Jeg har også gjort rede for hvordan jeg har arbeidet med bacheloroppgaven i metodekapittelet.

Oppgaven fokuserer på informantenes besvarelser, og jeg ville også få frem deres meninger og synspunkter. Noen andre pedagoger kan ha andre meninger enn de jeg intervjuet, derfor er ikke oppgaven et fasitsvar. Funnene resulterer i at språkutvikling er noe informantene vektlegger i arbeidet som gjøres i barnehagen. Det kommer frem at språkutviklingen hos de tause barna støttes ulikt fra barn til barn, da alle er ulike og har ulike behov. Det kommer frem trygghet, barnets interesser, arbeid i små grupper, tidlig innsats og kartlegging som viktige utgangspunkt for å kunne støtte deres språkutvikling.

De er opptatt av viktigheten av å fokusere på språkutviklingen hos alle barna i barnehagen, også de tause. «Barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, herunder tegnspråk» (Rammeplan, 2017, s.19). Rammeplanen legger opp tydelige føringer som viser hvordan de ansatte skal jobbe med språket i barnehagen. Med tanke på besvarelsene som ble gjort under intervjuet, er dette føringer informantene følger.

De trekker også frem viktigheten med gode nok ressurser i barnehagen. Det kan være utfordrende å støtte alle barna på det nivået man vil om man ikke har nok ressurser som kan hjelpe til og være til støtte. Bemanning ble også nevnt som en utfordring, og spesielt under pandemien vi er i nå. Har ikke barnehagen nok ressurser, eller for lite bemanning, vil det bli vanskelig å følge opp og legge til rette for de barna som trenger ekstra støtte i språkutviklingen sin. Spesialpedagogen er ikke i barnehagen hver dag, men som regel noen

timer i uka. Nok bemanning er viktig for at barna med utfordringer skal støttes opp og for at de skal få stimulert språkutviklingen sin ut ifra eget ståsted. Den pedagogiske lederen har flere barn den skal hjelpe angående optimal utvikling. Dette er noe som kan by på utfordringer om man ikke har de ressursene som trengs.

Avslutningsvis vil jeg si at jeg har blitt enda mer interessert i temaet om språkutvikling hos tause barn. Som kommende barnehagelærer har jeg en viktig jobb for å støtte barna på best mulig måte i deres språkutvikling. Det er også viktig for barnets senere utvikling og liv. Dette er et tema jeg vil ta med meg inn i kommende yrke. Jeg vil belyse viktigheten av å støtte barns språkutvikling, og hvordan en på best mulig måte kan arbeide med dette i barnehagen når jeg selv kommer ut i jobb.

6. Referanseliste

- Bergsland, M., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Brandtzæg, I, Torsteinson, S., & Øiestad, G. (2019). *Se barnet innenfra: Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode*. (2.utg.ed.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7.utg.ed.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Drugli, M. (2011). *Liten i barnehagen: Forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Emilsen, K. (2020). *Dørstokkmila: Barnehagens vei fra magesfølelse til melding*. (2.utg.ed.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Fodstad, C. (2018). «Det handler ikke om å finne fem feil!». Alfheim, I., Munch, C., & Semundseth, M. (red.), *Språklæring det siste året i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlag, 155-172.
- Fodstad, C., & Munch, C. (2018, 27. august). *4 veier til godt språkmiljø*. Utdanningsnytt.no. <https://www.utdanningsnytt.no/barnehagelaererutdanning-fagartikkel/4-veier-til-godt-sprakmiljo/113299>
- Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling: muntlig og skriftlig*. (3.utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Oslo: Pedlex.
- Milic, M, I., Carl, T., & Rapee, R., M. (2020). Similarities and differences between young children with selective mutism and social anxiety disorder. *Behaviour Research and Therapy*. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2020.103696>

Omdal, H. (2016). *Når barnet unngår å snakke: Selektiv mutisme i barnehagen og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.

Semundseth, M. (2018). «Hva er dette her, da?». Alfheim, I., Fodstad, C., & Munch, C. (red.). *Språklæring det siste året i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlag, 17-32.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder*. (5.utg.ed.). Bergen: Fagbokforlaget.

Tholin, K. (2018). *Omsorg i barnehagen*. (3.opplag). Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

7. Vedlegg

7.1 Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i bachelorprosjektet «Språkutvikling hos tause barn»?

Mitt navn er Karianne Holden, er 23 år og kommer fra Røros. Jeg går nå 3.året ved Dronning Mauds Minne Høgskole, hvor jeg tar fordypning i faget mangfoldig språkmiljø. Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å få økt kunnskap om tause barns språkutvikling og hvordan pedagoger og spesialpedagoger arbeider med dem. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å fordype meg inn i hvordan spesialpedagogen og en pedagogiske lederen i en barnehage arbeider med språkutviklingen til de tause barna. Problemstillingen min er: *«Hvilke forhold anser en spesialpedagog og en pedagogisk leder som vesentlig for å støtte språkutviklingen hos tause barn?»* Intervjuet vil ta ca.30-45 minutter. Du som spesialpedagog svarer ut i fra dine erfaringer og tanker, mens du som pedagogisk leder svarer ut i fra dine erfaringer og tanker.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det er DMMH som institusjon som er hovedansvarlig for prosjektet. Som bachelorstudent er jeg ansvarlig for gjennomføringen av studiet, sammen med veiledere ved Dronning Mauds Minne Høgskole.

Hvorfor spør jeg deg?

I henhold til din stiling og relevante erfaring fra arbeid i barnehage spør jeg deg om å delta.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg skal utføre et intervju med spørsmål knyttet til bacheloroppgavens problemstilling. Hvis du velger å delta i prosjektet, vil jeg sende deg spørsmålene på forhånd, før vi møtes digitalt

(kommer an på Coronasituasjonen) for selve intervjuet. Opplysningene registreres ved at jeg noterer gjennom intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningen konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Alle vil fremstå med fiktive navn i teksten, og alle nødvendige grep vil tas slik at ingen enkeltpersoner skal kunne identifiseres.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres gjennom hele bachelorprosessen. Alt av innsamlet data vil bli slettet når studiet er avsluttet og bacheloroppgaven er bestått.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Student: Karianne Holden

Mobil: 938 24 953

E-post: karianne.holden@roros.net

Dronning Mauds Minne Høgskole ved veiledere Marit Semundseth (mse@dmmh.no) og

Sobh Chahboun (sch@dmmh.no)

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Veiledere)

Student
Karianne Holden

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet språkutviklingen til tause barn. Jeg samtykker til:

- å delta i intervjuet til dette prosjektet.

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

7.2 Intervjuguide

Tema: Språkutvikling hos de tause barna

Problemstilling: «Hvilke forhold anser en spesialpedagog og en pedagogisk leder som vesentlig for å støtte språkutviklingen hos tause barn?»

Hvem: En spesialpedagog og en pedagogisk leder som arbeider på to ulike barnehager

Introduksjon

Jeg heter Karianne Holden, er 23 år og kommer fra Røros. Bachelorprosjektet mitt handler om hvordan spesialpedagogen og den pedagogiske lederen arbeider med de tause barnas språkutvikling, og jeg er derfor interessert i å prate med deg om dine erfaringer og tanker i henhold til din stilling. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Alle vil fremstå med fiktive navn i teksten, og alle nødvendige grep vil tas slik at ingen enkeltpersoner skal kunne identifiseres.

Jeg har sendt deg informasjonsskriv og et samtykkeskjema hvor det er mer informasjon av selve prosjektet. Dersom du har spørsmål i forkant av intervjuet kan du kontakte meg på:

E-post: karianne.holden@roros.net

Mobil: 938 24 953

Bakgrunnsopplysninger om informantene

1. Kan du si litt om hvilken utdanning du har?
2. Hvilken stilling har du?
3. Hvor lenge har du jobbet i barnehage/med barn?
4. Hvor mye lærte du om dette temaet i utdanningen din?
5. Har du tatt kurs gjennom jobben som du tenker er relevant innenfor dette temaet?
6. Hvordan er sammensetningen av de ansatte på din avdeling? Hvilke stillinger og utdanninger har dine kollegaer?

Spørsmål angående forskningsprosjektet

1. Hva er dine tanker rundt språkutvikling i barnehagen?
2. Hvordan forstår du begrepet tause barn?

3. Kan du beskrive hvordan de tause barnas kommunikasjon påvirker hverdagen deres i barnehagen? Har du noen eksempler?
4. Hvordan kommuniserer barna om hva de ønsker og har behov for? Har du noen eksempler?
5. Hvordan arbeider dere med de tause barnas språkutvikling?
6. Hva er de største utfordringene i arbeidet med tause barn? Har du noen eksempler?
7. Gjør dere noe forskjell for språkutviklingen hos de tause barna i forhold til de barna som ikke er taus?
 - a. Hvis ja: Hvilke forskjeller gjør dere?

Spørsmål om tidlig innsats og universalforebyggende arbeid

1. Hvordan forstår du begrepet tidlig innsats?
2. Hva tenker du er viktig i forhold til tidlig innsats og de tause barna?
3. Hvordan påvirker språket deres sosiale fungering?
4. Hvilke rutiner har dere i forhold til å oppdage at de tause barna har språkutfordringer?
 - a. Hvordan avdekker dere dette?
5. Hvordan samarbeider dere med barnets hjem?
6. Hvordan samarbeider dere med PPT om de tause barna og språk?
7. Hvilke tiltak har funket/ikke funket?

Spørsmål om språkarbeid

1. Hvordan arbeider dere for å fremme språkutviklingen hos tause barn?
2. Hvordan støtter dere de tause barna i samlingsstunder og i hverdagsaktiviteter?
3. Opplever du at de ansatte på din avdeling er bevisste på hvordan de bruker språket som et redskap på språkstimulering i barnehagen? Gjerne fortell
4. Føler du disse barna er vanskelig å få en relasjon til?
 - a. Oppleveres det at disse barna kan bli misforstått? Har dere eksempler hvor dette har oppstått?
 - b. Føler du at disse barna kan bli «glemt» i mengden?
 - c. Hvordan fungerer barna i store grupper
 - d. Hvordan fungerer barna i små grupper?
 - e. Hvordan er barnets sosiale relasjoner?
 - f. Kan dette eventuelt påvirke barnets sosiale utvikling?
 - i. På hvilken måte? Eksempler?

Avslutning

1. Er det noe du synes der relevant/viktig som jeg ikke har nevnt her?
2. Hvordan gikk intervjuet?
3. Ønsker du å lese data når jeg har transkribert dem? Eller lese oppgaven?

Tusen takk ☺